

ЛІТЕРАТУРА:

1. Голод 1921–1923 років в Україні: Збірник документів і матеріалів / Упорядники: О. М. Мовчан, А. П. Огінська, Л. В. Яковлева; Відп. ред. С. В. Кульчицький // АН України, Інститут історії України та ін. – К.: Наукова думка, 1993. – 240 с.
2. Голод 1921–1923 рр. в Україні : Зб. документів і матеріалів / Інститут історії України НАН України та ін. ; упоряд. : О. М. Мовчан, А. П. Огінська, Л. В. Яковлева ; відп. ред. С. В. Кульчицький. – К. : Наук. думка, 1993. – 240 с.
3. Голод и дети на Украине/Сост. В.А.Арнаутов. – Х.: Изд-во НКП, 1922. – 49 с.
4. Голодомори в Україні 1921–1923, 1932–1933, 1946–1947: злочини проти народу / О. М. Веселова, В. І. Марочко, О. М. Мовчан. – К. : Ін-т історії України НАН України, 2000. – 265 с.
5. Державний архів Харківської області, ф. р – 820, оп.1, спр.381, арк. 142.
6. Держархів Миколаївської обл., ф. р – 615, оп. 1, спр. 18, 314 арк.
7. Держархів Миколаївської обл., ф. р – 615, оп. 1, спр. 27, 164 арк.
8. Держархів Миколаївської обл., ф. р – 615, оп. 1, спр. 40, 70 арк.
9. Держархів Одеської обл. ф. р – 87, оп. 1, спр. 8, 88 арк.
10. Народное хозяйство Украины в 1921 году. – Харків: б.в., 1922. – 650 с.
11. Портрет темряви: Свідчення, документи і матеріали: У 2 кн. Кн.1 / Авт. – упоряд. П. Л. Яшук; Асоціація дослідників голодоморів в Україні. – К.; Нью – Йорк: Видавництво М.П.Коць, 1999. – 705 с.
12. Турченко Г.Ф. Терор голодом на Півдні України у 1921–1923 рр. // Україна модерна і сучасна (історія, історіографія та джерелознавство): Матеріали наукових читань, присвячених 60-річному ювілею професора Г.К. Швидько. – Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2004. – С. 149–155.

УДК 1(44)(092)

Будаловський В. К.
Науковий керівник: Фицик І.Д., к. філос. н., доц.
УДПУ імені Павла Тичини

ЕТЬЄН БАЛІБАР ПРО МАРКСИЗМ І ВІЙНУ

Дана тема є досить актуальною в наш час. Сьогодні існує багато різних

ідеологій, як нових, так і тих, що нібито вичерпали себе. Але, коли виникають певні проблеми в світі, то для їх вирішення треба звернутись і до ідеологій минулого, щоб зрозуміти, як потрібно, чи не потрібно вирішувати ці проблеми.

Однією з таких ідеологій є марксизм. Для того, щоб зрозуміти, чи потрібен нам марксизм, чи ні, слід пригадати історію його становлення та наслідки його впровадження.

В XIX столітті капіталізм став панівною економічною системою в країнах Західної Європи. Пролетаріат почав усвідомлювати свої інтереси і вести боротьбу проти капіталізму.

Фундаторами марксизму стали Карл Маркс і Фрідріх Енгельс. Вони виступали захисниками інтересів пролетарів. Маркс дослідив суспільство в конкретно історичному вимірі.

1867 р. в світ вийшов перший том «Капіталу» Маркса і Енгельса. Стверджувалося що в суспільному виробництві свого життя люди вступають у певні виробничі відносини. Ці відносини відповідають певному ступеню розвитку їх матеріальних виробничих сил. Виробничі відносини складають економічну структуру суспільства. Спосіб виробництва обумовлює соціальний, політичний і духовний процеси життя. Буття обумовлює свідомість [5].

В наш час кожен знає, що означає слово війна. Тому що, в світі майже немає такої території, де б в певну історичну епоху не велись бойові дії. Війна – це завжди великі втрати людей. Для того, щоб зрозуміти, як уникнути війни в майбутньому потрібно також дослідити, що собою являла війна в ідеології марксизму. Французький філософ Етьєн Балібар дослідив цю проблему.

Так, що ж собою являє поняття «війна» для марксизму. Поняття війни марксизм винайти не міг. Це питання марксизм міг лише перевинайти в контексті кола своїх досліджуваних питань.

Саме втручання марксизму в різні дискусії про війну нав'язало революцію як додатковий термін. Розуміння війни виступає межею історичного матеріалізму.

Етьєн Балібар прослідковує три лінії, кожна з яких стосується марксизму та війни. Перша лінія – проблема концептуалізації класової боротьби в терміни «громадянська війна», «соціальна війна». Друга лінія – проблема відносин між капіталізмом та війною. Третя лінія – проблема історичних відносин між революцією та війною [1].

Класова боротьба охоплює цілі епохи, весь хід історії. Ця ідея поляризує класи та катастрофічні наслідки економічного процесу за капіталізму. В індустріальному капіталізмі прогресуватиме революція. Останнє протистояння буде тоді, коли старий суспільний лад розпадеться. В пролетарів тоді буде вибір – голодна смерть чи революція [1].

Якщо ведеться розмова про марксизм й війну, то очевидно, що не

можна оминати увагою війну і капіталізм. Війна у вимірі капіталізму, це не класова війна, це емпірична війна, національна війна, громадянська війна. За період 1857 – 1870 рр. були видані роботи Маркса і Енгельса, присвячені дипломатії та війна в Європі та поза нею. В подачі Енгельса тематика війни та мілітаризму присутні два протиріччя. Перше протиріччя стосується впливу нових технологій на організацію армії та зміни в стратегічних моделях [3]. Також, наявний ефект залучення людей до призовних армій. Друге протиріччя стосується зростання ролі національних держав та конкуренції між націями і протиріччя між цими тенденціями та інтернаціоналізацією економіки й розвитком інтернаціоналізму серед робочого класу.

Енгельс мав свій погляд на гонку озброєнь. Гонка озброєнь обов'язково колись досягне абсолютної межі. Вона накладає на державу значне фінансове навантаження. Згодом, виникла нова ідея, що гонка озброєнь необмежена. Призовні армії, за Енгельсом будуть тим фактором, що перенесе класову боротьбу в основу державного апарату [2]. Здатність зупинити війну віж капіталістичними державами буде залежати від переходу робочого класу від націоналізму до інтернаціоналізму.

Історико – критичний спосіб дослідження впливу військових дій на марксистську теорію поступово підводить увагу до питання інтернаціоналізму. Цю проблему не можна відділити від змін в призначенні націй та усвідомлення їхньої ролі. Цікаво дослідити, чому колонії та напівколонії стали націоналістичними чи військовими силами. І в контексті цього дослідження ми переходимо до питань форм та наслідків революційної війни.

Питання класової боротьби та мілітаризм поєднуються в одне питання: «Як здійснити революцію?»

Сама проблема революцій простежується від Французької революції. Були створені прототипи для різних аспектів даної дискусії. Революціонери вели оборонну війну проти контрреволюції, було створено народну армію, з'явилося поняття «партизанської війни». Війна стала головним революційним шляхом до безкласового суспільства [1].

Французька революція породжувала нове право – ідея рівності громадян перед законом та принциповими положеннями співставлення злочину і покарання, презумпції невинуватості, відмови від «уявних» злочинів. Це підкріплювалось прийняттям «Декларації прав людини і громадянина» 26 серпня 1789 р. Декларація складалась з 17 статей; перша проголошувала: «Люди народжуються і залишаються вільними та рівними у правах...». Стаття 2 стверджувала: «Мета кожного державного союзу полягає в забезпеченні природних та невід'ємних прав людини. Такими є свобода, власність, безпека і опір гніту». Стаття 4 розкривала суть поняття свободи: «Свобода полягає в можливості робити усе, що не приносить шкоди іншому» [4]. Вона була програмою нового суспільства, але не

безкласового. В тих умовах безкласове суспільство було створити неможливо.

Сформувався дві ідеї: війна мас і масовий опір. Ці два напрями можна побачити в роботах Леніна і Мао Цзедуну. Ленін політичну боротьбу поєднував із теоретичною роботою. Він розвивав усі складові істин марксизму: філософію, політекономію і науковий комунізм. Ленін прийшов до висновку, що соціалізм в силу нерівномірного економічного і політичного розвитку, може перемогти в одній країні. Така історична місія відводилась Росії [1]. Схоже на істину: «Ти не зможеш змінити світ, але можеш змінити себе.»

Мао Цзедун здійснював свою діяльність під час «народної війни» проти Японії, яка окупувала Китай на той час. Були сформовані нові рамки історичної єдності класу, народу та революційної партії. В теорії «затяжної партизанської війни» Мао Цзедун є те, що можна назвати марксистським порятунком «продовження політики іншими засобами.» Ідея Мао Цзедуну полягає в наступному: імперіалістичний супротивник і буржуазія мають армії, а пролетаріат і селяни – ні. Але, ця ситуація призведе до знищення «найсильніших» руками «найслабших» [1].

«Затяжна війна» – це час, за який ядро робітників та інтелектуалів, змогло досягти трьох речей: 1) озброїтися, за рахунок ворожих сил. Здійснювати локальні партизанські атаки, проти ізольованих підрозділів армії загарбника; 2) вивчити мистецтво стратегії шляхом розширення театру бойових дій до національного рівня; 3) «вирішити суперечності в народі» і відділити народ від ворогів, шляхом перенесення впливу до влади, яка буде представляти інтереси усіх пригноблених класів країни [1].

В Латинській Америці дискусія щодо «партизанської війни» вийшла на перший план в 60 – 70 рр., після перемоги Кубинської революції. Були спроби розширення даної моделі до проекту континентальної мережі партизанських осередків. Однак, спроби розширення зазнали невдачі. Че Гевару, який хотів розпочати революційну боротьбу в Болівії було вбито.

На початку XXI ст. багато з таких питань, згаданих вище, видаються такими, що належать до безворотно минулої епохи. «Нові війни» ведуться з новими технологіями, в них присутня «архаїчна» жорстокість та втручання іноземних військ в інші держави. В державах, в які втручаються іноземні війська можуть бути вже розпочаті «громадянські» протистояння, які часто підбурюються ззовні тими державами, війська яких згодом втручаються в ці країни. Здається, що зараз в світі діє схема «війна всіх проти всіх».

Війни XXI століття характерні тим, що опір так званому імперіалістичному завоюванню чи пануванню не має яскравого «революційного» змісту. Опір завоюванню має націоналістичний, релігійний або культурний зміст [1].

Марксистські тексти, що містять в собі ідеї війни, революції та

політики. Вони не втратили свою значимість, вони все одно заслуговують на увагу. Тексти дають нам важливий політичний урок. Ідеї марксизму, якими б вони не були, так і не похитнули капіталізм. Капіталізм, сам поступово дестабілізує себе, розвиваючи величезні території соціальної анархії.

Отже, ідеї марксизму не можна відкидати і в наш час. Вони є важливим політичним уроком, який необхідно засвоїти, щоб вирішити проблеми сучасності. Війна, особливо для різних революцій, це скоріше не інструмент, а умова. Війни, як у марксизмі, та і в інших ідеологіях – це «нормальний» засіб ведення політики. Це значення війни наявне і в сучасну добу. Однак, не припиняються пошуки й «інших засобів» ведення політики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балібар Е. Марксизм і війна [Електронний ресурс] / Е. Балібар. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://commons.com.ua/uk/marksizm-i-vijna/>.
2. Гриненко Г. В. История философии [Електронний ресурс] / Г. В. Гриненко – Режим доступу до ресурсу: https://stud.com.ua/56216/filosofiya/istoriya_filosofiyi.
3. Губар О. М. Філософія [Електронний ресурс] / О. М. Губар. – 2007. – Режим доступу до ресурсу: <https://pidruchniki.com/18211001/filosofiya/filosofiya>.
4. Макарчук В. С. Загальна історія держави й права зарубіжних країн [Електронний ресурс] / В. С. Макарчук. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: https://pidruchniki.com/82499/pravo/zagalna_istoriya_derzhavi_i_prava_zarubi_zhnih_krayin.
5. Щерба С. П. Філософія [Електронний ресурс] / С. П. Щерба, О. А. Заглада. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: <https://pidruchniki.com/18480901/filosofiya/>

Будянська Н.О., Пічкуренко О.В.
Науковий керівник: Шачковська Л. С., к. політ. н., доц.
УДПУ імені Павла Тичини

РОЛЬ ЗМІ У ФОРМУВАННІ ПОЛІТИЧНИХ МІФІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Можливість і потреба звернення до поняття міфу та його ролі в сучасній політичній дійсності спричинена динамічним розвитком засобів масової інформації (мас-медіа),